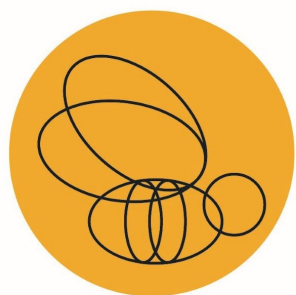

Humler for barn

Formidlingsprosjekt 2020

La
Humla
Suse

Humler for barn

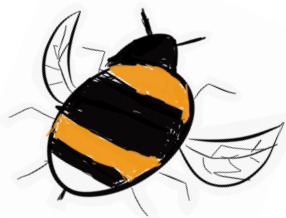
Formidlingsprosjekt 2020

Innledning

Satsingen på Humler og Barn har ført til mange flotte naturmøter for unge nysgjerrige. Både Unge Humleforskere og Humlevandringer for barn har gitt barn økt kunnskap og nærhet til naturen. Prosjektene har bidratt til å stimulere nysgjerrigheten og gitt barn verktøy som de kan anvende i møte med ville pollinatorer. La Humla Suse anser begge prosjektene for å ha vært vellykket - dette til tross for at 2020 ble et år utenom det vanlige.

La Humla Suse sine aktiviteter ble, som så mange andre, sterkt påvirket av Covid-19-situasjonen. Årshjulet vårt er i stor grad knyttet til humlenes oppvåkning og aktivitet, og vi baserer oss på utadrettet, fysisk formidlingsaktivitet i denne tiden (vår/sommer). Vi er svært takknemlig for at Sparebankstiftelsen DNB har vært forståelsesfulle og latt oss omdisponere midler da denne type formidling ikke lot seg gjennomføre som planlagt i 2020. Dette førte til at vi lærte mye som vi ellers ikke ville hatt mulighet til å sette oss inn i. Det har også åpnet øynene for nye måter å nå ut med humlekunnskapen på. Samtidig er vi takknemlig for alle de fleksible og velvillige samarbeidspartnerne våre som har gjort det mulig å få gjennomført ganske mye ordinær formidling blant blomster og summende insekter. Det er jo sånn vi helst vil ha det.

Fra nå av tror jeg trygt vi kan si jatakk-begge deler, og at vi har fått et større nedslagsfelt på sikt.

Unge Humleforskere

Prosjektet Unge Humleforskere har hatt som hovedmålsetning å utdanne nettopp unge humleforskere. Gjennom å arbeide med humler i dette prosjektet, har elevene lært seg grunnleggende prinsipper ved forskning, utviklet nærhet og forståelse av samspillet i naturen, og hatt meningsfull undervisning utenfor klasserommet.

La Humla Suse rekrutterte fem fantastiske prosjektledere til å gjennomføre Unge Humleforskere. Planen var at gjennomføringen skulle skje i Tromsø med 40 elever(!) i regi av Ute Vogel på Holt Læringstun, på Stord ved Inger Kristine Volden, i Kristiansand ved Kari Fiskvatn HiA, Vanvikan skole i Fosen ved Jurgen Wegter og på Luhr skole i Lørenskog med Erik Wegge Bergvik. (Bildet)

Vi hadde god kontakt med de lokale prosjektlederne i forkant, men da pandemien brøt ut medførte dette mye usikkerhet og en helt ny skolehverdag. Da skolene åpnet igjen, var det bare Erik og Jurgen som hadde mulighet til å sette i gang med klassene sine. At prosjektet ikke lot seg gjennomføre på de tre andre skolene hadde både med prosjektledernes pressede arbeidssituasjon og klassenes amputerte undervisningstid å gjøre. Ettersom humleåret er som det er, ble vi derfor enige om å utsette prosjektet for de resterende klassene og håpe på friske midler til gjennomføring i 2021.

Begge prosjektlederne hadde god kontakt med klassene selv om de ikke kunne møtes fysisk i starten. Jurgen Wegter utformet oppgaven «Å bevege seg som en humlespion» som hjemmeskoleoppgave for sin klasse, mens Erik laget et opplegg om seljetreet og humledronningen.

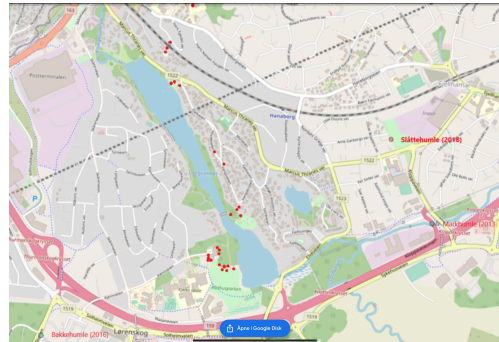
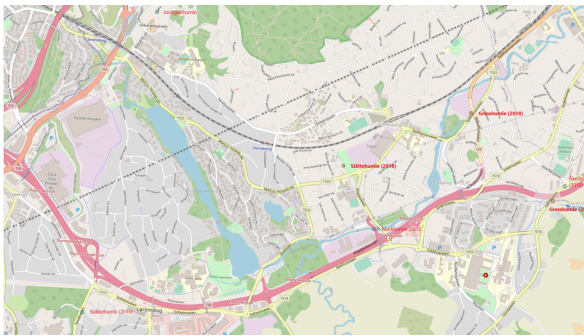

I juni fikk begge prosjektlederne besøkt klassene sine og hatt undervisning og humlevandring lokalt. Nysgjerriper-magasinet fra Forskningsrådet kom på besøk og laget reportasje om de unge forskerne på Luhr. Dessverre var ikke T-skjortene levert til avtalt tid, så bilder og film fra denne humledagen mangler markedsføring av både LHS og Sparebankstiftelsen DNB.

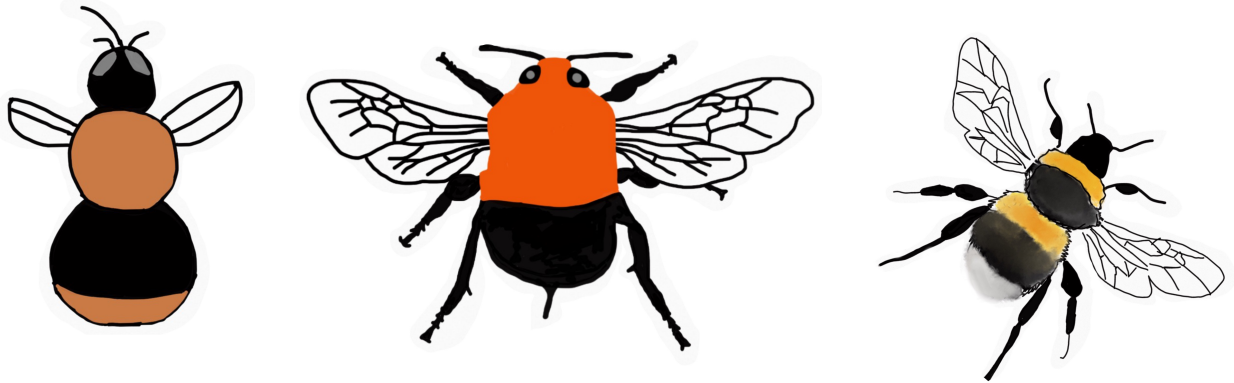
Da skolen startet i august var klassene klare for registreringer til Artsdatabanken og har æren for at det er kommet nye prikker på Artskart.

Skjermutskrifter fra Artskart viser humle-registreringer på Lørenskog før og etter elevenes

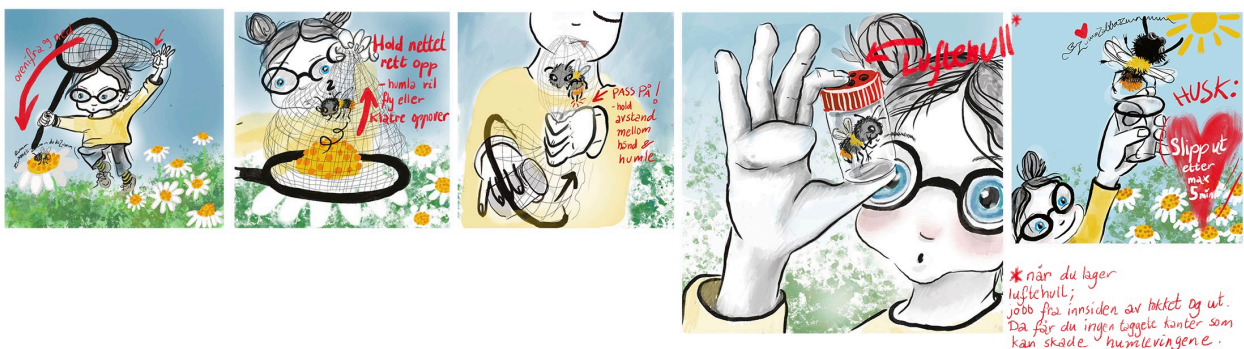
Klassen på Luhr skole holdt foredrag med bilder for de andre elevene på trinnet og laget flotte illustrasjoner av ulike arter.

Den tverrfaglige oppfølgingen med formingsaktiviteter måtte dessverre avlyses da det kom nye begrensninger for reising og besøk på høsten.

Begge klassene var svært interesserte i humlens sosiale aktiviteter i reiret og de har mottatt humlekasser som det skal installeres trådløse kamera i. Våren 2021 vil elevene dermed få lære å innrede en humlekasse og forhåpentligvis kunne følge en humledronninga etablering av en ny koloni tett på. La Humla Suse lot seg smitte av entusiasmen og vi vil i 2021 forsøke å livestream et humlebol med samme utstyr.

Elevene på Luhr har bidratt med veiledning og illustrasjoner til nettressursen «Unge Humleforskere». De har bla. gitt gode innspill til hvordan registreringskjemaet bør være.

La Humla Suse har brukt deler av de omdisponerte midlene til å utvikle undervisningsmaterieell bestående av PDFer for utskrift, som omhandler kartlegging og bygging av humlekasser. Materiellet er tilrettelagt for frivillige organisasjoner og skoleklasser som vil bidra til folkeforskning på humler. I skrivende stund er ressursen blitt delt på våre digitale plattformer, FBsiden «Undervisningsopplegg» har delt den med sine 66000 følgere og Månegartneriet og *Bombus Drømmehage* vil integrere den i sin formidling til skoleklasser og barnehager. Vi har også gjort fremstøt overfor Miljøagentene. I utarbeidelsen av nettressursen har prosjektlederne, administrasjonen i La Humla Suse, fotograf Geir Dokken og forfatter Synnøve Borge bidratt.

Ingvild Haga har lagt logo for prosjektet og Geir Dokken har fotografert elever på Luhr mens de kartla humler på Lørenskog. Svaleheim Media har laget filmsnutt til promotering av prosjektet som helhet.

Prosjektet har alt i alt høstet mye positiv omtale, og vi har jevnt over fått gode tilbakemeldinger fra de involverte - både skolene, de lokale prosjektledere og ikke minst barna som har tatt del i prosjektet har vist begeistring. Vi har ikke gjennomført en mer formell evaluering av prosjektet i 2020 grunnet to sykepermisjoner, en fødselspermisjon og det faktum at så mange utenforstående faktorer påvirket rammene for gjennomføring. La Humla Suse er imidlertid fornøyd med hvordan den helhetlige gjennomføringen av prosjektet ble og de tilpasningene vi gjorde med hensyn til smittevernrestriksjoner. Om vi skal trekke frem et aspekt ved prosjektet som ble mindre vellykket enn vi hadde håpet,

så fungerte ikke bruken av makrolinse til telefonkamera optimalt. Grunnen til det var både redusert tid med klassen og tekniske utfordringer.

Prosjektet har for organisasjonen ført til en satsning på folkeforskning og et større fokus på formidling av humlekasser som kilde til innsikt og nærkunnskap om humlenes liv.

6.klasse på Luhr skole i Lørenskog med biolog Erik

6.klasse på Vanvikan skole i Fosen med kartlegger Jürgen

Humlevandringer for barn

Humlevandringer er en enkel og morsom friluftaktivitet for barn. La Humla Suse har lang erfaring med å arrangere dette, og vi har sett gjentatte ganger at barn synes det både er interessant og morsomt å være på humlejakt. Prosjektet Humlevandringer for barn muliggjorde det å spre humlevandringer utover en langt større del av landet enn vi vanligvis har kapasitet til. På denne måten fikk mange barn anledning til å kjenne på begeistringen ved å fange sin aller første humle i håv og bli litt bedre kjent med dette lodne insektet.

Grunnet pandemien ble heller ikke gjennomføringen av dette delprosjektet helt problemfritt. Sesongen ble veldig vanskelig å planlegge på grunn av begrenset åpningstider og restriksjoner for sammenkomster. I Trondheim avlyste Botanisk Hage alle sine aktiviteter og dermed falt alle humlevandringer ut. På Stord ble to vandringer avlyst henholdsvis på grunn av dårlig vær og sykdom.

Vi løste de logistiske utfordringene så godt vi kunne og kompenserte med å holde flere humlevandringer med mindre grupper og involverte færre instruktører (brukte krefter i administrasjonen). Fordelen med dette er at vi fikk mye mer tid til hver deltaker og kunne prate individuelt med alle fremmøtte. Det ble mange fine øyeblikk.

Ettersom skoleklassene var organisert i kohorter og hadde mye behov for uteaktiviteter, sa vi ja til noen av henvendelsene vi fikk i mai.

I 2020 fikk vi etablert samarbeid med nye aktører i nye landsdeler. Det var Høyskolen i Agder og formidlere ved Univesitetshagen der, Månegartneriet og Labyrinthagen i Fredrikstad, Musehagen og Botanisk Hage i Bergen, lokaliteter i Finnskogenn og Halden, samt Spydeberg Gamle Prestegård/Wilses hage. Videre har etablerte lokaliteter og samarbeidspartnere blitt fulgt opp i Tromsø, Trondheim, Lillehammer, og Ringebu. Flere av de nye instruktørene har levert fine rapporter og bilder fra sine vandringer til organisasjonen.

Vi noterer at mange barn stilte sammen med besteforeldre i sommer, det opplevdes veldig vellykket. Mange eldre har stor kunnskap om planter som gjør samtalene levende og utveksling av kunnskap går begge veier. Barna har stor glede av den praktiske «humlejakten» og behersker fort det å bruke håv og samleglass. Empatien for insektene er stor, og det å slippe humlen ut av glasset etter observasjon, ser ut til å være minst like morsomt som fangsten. La Humla Suse har fått epost fra familier i etterkant av vandring med spørsmål om arter på nye funn. Noe som viser at interessen og aktiviteten har ettervirkninger.

Prosjektkoordinator synes personlig at det var fint å ha en intensiv periode med mange vandringer på seinsommeren da skolene startet. Da var det mange humlearter, også langtungede arter, på vingene og hannhumler som barna trygt kan holde i hendene. I begge hagene i Bergen var der plantet tyrihjelm som fikk besøk av hagehumle. Mange av barna synes det var gøy å se hagehumlene som så ut som de prøvde blomsten som hatt på hodet, og det var en fin anledning til å snakke om hvordan enkelte bestøvere og planter har utviklet seg og tilpasset seg hverandre gjennom spesiell utforming. Dette er et viktig poeng i forhold til behovet for mangfold blant artene.

Hagehumle og tyrihjelm i Muséhagen (UiB) i Bergen

Vi fikk ikke filmet og fotografert så mye som planlagt da vi hele tiden måtte begrense antall mennesker på ett sted.

La Humla Suse utarbeidet retningslinjer for å forhindre smittespredning på sine aktiviteter gjennom bla å føre deltakerlisten med maksimalt 10 deltakere per vandring samt grundig vasking av utstyr med sprit mellom vandringene.

Tusen takk for godt samarbeid i 2020

Vennlig hilsen

Monica Marcella Kjærstad

Prosjektkoordinator og styreleder i La Humla Suse

Oversikt over vandringer, instruktører og lokaliteter:

BY/TETTSTED	STED	DATO(ER)	INSTRUKTØR	ANTALL TILS	ANTALL BARN	KOMMENTAR
Tromsø	Holt Læringstun	29.6,11.8, 21.8,9.9, 7.9, 14.9, 12.9	Ute Vogel m.f	184	176	Samarbeid Holt Læringstun
Trondheim	Botanisk Hage		Sondre Dahle			Avlyst pga Koronatiltak hele sesongen
Hamar	Domkirkeodden	25-Aug	Line Lundstein	31	6	Samarbeid DNT
Ringebu	Prestegårdshagen	16-Aug	Adi	12	?	
Bergen	Musehagen	27.8, 29.8 (Tils 3 vandringer)	Monica Marcella	12	4	Samarbeid UiB
Bergen	Botanisk Hage, Milde	26.8, 30.8 (Tils 5 vandringer, 1 avlyst pga få påmeldte)	Monica Marcella	50	44	Samarbeid UiB
Stord		15.8, 22.8	Inger Volden			Avlyst pga Vær/sykdom
Fredrikstad	Labyrinthagen	3-Aug	Monica Marcella	3	2	
Fredrikstad	Urtehagen på Isengran	3-Aug	Monica Marcella	7	3	
Fredrikstad	Månegartneriet	4-Aug	Monica Marcella	10	2	Samarbeid, Månegartneriet
Spydeberg	gml. Prestegårdshagen	22.6, 6.9	Monica Marcella	34	17	Samarbeid Prestegårdshagen s venner og Ferie Klubben
Spydeberg	Hylli	26-May	Monica Marcella	20	20	Samarbeid Hovin Skole
Bærum	Høvik	2 stk	Henninge Bie	?	?	
Finnskogen	?	1 stk	Eva Aamodt	?	?	
Halden	?	1 stk	Eva Aamodt	?	?	
Kristiansand	Gimle-hagen	25-Jul	Erik W. Bergvik	15	6	Samarbeid UiA

29
vandringer